

Nf. 41.
(1)

74

COMMENTATIONIS
DE
SCEPTICISMO EXEGETICO
SUPPLEMENTUM II.

EDIDIT
JO. HENR. CALLENBERG

Halæ in typographia Instituti Judaici
MDCCLXXXVI.

*****:*****

HAEnlingius, Schomeri colleg. controu.
41.

Hardt, Herm. von der. Sic ironiæ exempla profert in medium, vt, qui illum temere sequitur, quemuis sensum cuiusvis pene loci cudere possit. Fundam. gramm. exeg. 54. Rambach. instit. hermen. 128. 129.

Hieronymus. in Gal. V. & III. 10. Ejus opinatio est, Judæos in hebræis veteris testamenti libris deleuille, quæ christianis aduersum se prodesse putauerint. Commemoratur Pauli verba: *scriptum est enim, execrabilem esse, quicumque non steterit omnibus in libro scriptis, eaque præstiterit.* Et subjicit: incertum se habere, vtrum LXX interpretes addiderint, *omnis homo, & in omnibus*, an in veteri hebraico sermone ita fuerit, & postea

)(

postea a Judæis deletum fit. Modestia ejus ex his verbis elucet, quæ leguntur in præfatione comment. in Abdiam: *cum essem paruulus, ut paruulus, loquebar, ut paruulus sapiebam, ut paruulus cogitabam: postquam factus sum vir, quæ paruuli erant, deposui. Si Apostolus proficit, & quotidie, præteritorum obliuiscens, in priora se extendit, & secundum præceptum domini saluatoris, stiuam tenens, post tergum non respicit: quanto magis ego, qui nec dum ad ætatem perfecti viri, & in mensuram Christi veni, mereri debeo veniam, quod in adolescentia mea prouocatus ardore, & studio scripturarum, allegorice interpretatus sum Abdiam, prophetam, cujus historiam nesciebam. Ardebat animus cognitione mystica: & quia legeram, omnia possibilia credentibus, ignorabam, diuersa esse charismata. Literas seculi noueram, & ob id putabam, me librum legere posse signatum. Sperabam, in scrinio-lis latere, quod scripseram, & ingenioli mei primam temeritatem ignibus voueram, cum subito de Italia affertur exemplar a quodam iuvene tot annis, quot ego quondam scripseram, laudante opusculum meum. Fateor, miratus sum, quod, quantumuis aliquis male scripserit, inuenit similem lectorem sui. Ille prædicabat; ego erubesceram: ille quasi mysticos intellectus ferebat ad cælum; ego, demisso capite, confiteri meum pudorem prohibebar. Quid igitur,*

con-

condemnamus, in quo pueri lusimus ! minime. Sed libere profiteor, illud fuisse puerilis ingenii, & hoc, quod nunc scribo, matura senectutis.

Hofius. Ejus placita. A. H. Franckii hermen. 30.

Huntleus, Gordonus, Gerhard. conf. cath. 418. col. 2.

Hysterologia. Kromayeri theol. posit. pol. 56.

Ibnhazem, muhammedanus, librum memoratur scripsisse, cujus titulus sit : *demonstratio, quod judaei & christiani legem & evangelium corruerint.* Hotting. thes. lib. I. c. 2. quæst. 4. p. 125.

Ioachimus, abbas. Centur. Magd. sæc. 13. p. 223. 224.

Iobius. Suic. thesaur. to. I. 796.

Ireneus. Halloix scriptores eccl. orient. sæc. II. 503. 510. 535. 538.

Julianus, apostata. De eo Socrates in hist. eccl. Amstel. 1695. lib. 3. p. 199. *In eo autem libro, quem de cynica philosophia inscripsit ; docens, qua ratione sacras tabulas fingere deceat, hujusmodi in rebus occultandam, ait, esse veritatem : sic enim laquitur. Amat enim latere natura : & abdita Deorum substantia nudis & apertis verbis in impuras aures projici se non sustinet. Ex quibus apparet, imperatorem de diuinis scripturis ita sensisse : eas scilicet esse sermones mysticos, arcanam quan-*
)(2 dam

dam intelligentiam complectentes. Quia etiam indignatur, quod non omnes eandem de illis habeant opinionem, & inuebitur in christianos illos, qui diuina oracula simplici & obuioso sensu interpretantur. Atque non decebat simplicitatem vulgi tantopere insectari, nec illius causa, aduersus sacras literas insolentia offerri: neque odisse & auersari ea, quae recte ab aliis intelliguntur, propterea quod non omnes, sicut ipsi libitum est, eas intelligant.

Iunius, Franciscus. Hackspan. sylloge dissert.

444.

Kratzensteinus. Speneri Bedencken. T. 3. part. 3. pag. 493.

Lapide, Cornel. a. in canonibus, comment. in epist. Paul. praemissis, can. rerum 8. Scriptura, inquit, potest varios habere sensus. Et in Eph. 3. cum sensus literalis sit ille, quem autor intendit, autor vero proprius & praecipuus sacrae scripturae sit ipse Deus, cum intentio & mens non est alligata uni duntaxat veritati, ut est hominum intelligentia, sed omnia eodem prorsus momento comprehendat; dubium non est, quin possit Deus iisdem verbis eodemque tempore diuersa nobis significare.

Lerinensis, Vincentius, in libello aduersus profanas haeresion nouationes: quia scripturam sacram, pro ipsa sui altitudine, non uno eodemque sensu vniuersi accipiunt, sed eiusdem eloquia aliter atque aliter alius atque alius interpretatur,

pretatur. *Aliter* namque *Nouatianus*, *aliter Photinus*, -- *exponit*. *Atque* idcirco multum *neceſſe* eſt *propter* tantos tam *uarii* erroris *anfractus*, *vt* *propheticæ* & *apostolicæ* *interpretationis* *linea* *secundum* *ecclesiastici* & *catholici* *sensus* *normam* *dirigatur*. *Catholici* *autem* & *ecclesiastici* *sensus* *normam* *ita* *exponit*: *in* *ipsa* *catholica* *ecclesia* *magnopere* *curandum* *eſt*, *vt* *id* *teneamus*, *quod* *ubique*, *quod* *semper*, *quod* *ab* *omnibus* *creditum* *eſt*: *hoc* *eſt* *enim* *vere* *proprieque* *catholicum*, *quod* *ipsa* *vis* *nominis* *ratioque* *declarat*, *que* *omnia* *vere* *uniuerſaliter* *comprehendit*. *Sed* *hoc* *ita* *demum* *ſit*, *ſi* *ſequamur* *uniuerſalitem*, *antiquitatem*, *conſenſionem*. *Sequemur* *autem* *uniuerſalitem* *hoc* *modo*, *ſi* *hanc* *vnam* *fidem* *veram* *eſſe* *fateamur*, *quam* *tota* *per* *orbem* *terrarum* *conſitetur* *ecclesia*. *Antiquitatem* *vero* *ita*, *ſi* *ab* *his* *ſenſibus* *nullatenus* *recedamus*: *quos* *ſanctos* *maiores* *ac* *Patres* *noſtros* *celebraſſe* *maniſteſtum* *eſt*. *Conſenſionem* *quoque* *itidem*, *ſi* *in* *ipsa* *vetuſtate* *omnium*, *vel* *certe* *pene* *omnium* *sacerdotum* *pariter* & *magiſtrorum* *deſinitiones*, *ſententiasque* *ſectemur*.

Limborch. theol. 30. col. 2.

Lindanus, Guil. de *optimo* *genere* *interpret.* *lib.* 1. c. 2. *dicit*: *a* *Judæis* *sacrum* *fuſſe* *corruptum* *codicem*.

Lorichius, Chamier, panſtrat. *to.* 1. p. 10. B.

Lyranus. Nic. Gerh. conf. cath. 422. *bibl.*

6 COMMENT. DE SCEPTICISMO

polygl. angl. prol. 39. col. 1. statuit: eundem scripturæ locum multos capere sensus historicos. in 2. Reg. 7.

Lutherus. Rejeçta ab ipso intemperies allego-
gariarum. Clerici biblioth. vniu. & hist. tom.
22. l. 1. 14. p. 232-238.

Maldonatus. Gerh. conf. cath. 35. col. 2.

Martinius. Buxtorf. de punctorum origine. 9.

Marcellius, jesuita, docet: *dari doctrinarum
christianarum traditiones, quas Christus nolue-
rit scripto consignari.* Sapiens. pacif. Part. 2.
disq. 3. art. 3. prof. math. VII. 6. Spanhem.
op. to. 3. 133.

Morinus. lib. 1. exercit. c. 2.

Muhammedus. Alc. II. 13. 176. III. 77. IV.
44. V. 14. Donatos sacro codice arguit, ab-
scondisse ipsos multa, quæ in illo fuerint. Dicit:
*o scripturarii! jam venit ad vos legatus noster,
ostenditque vobis multa de iis, quæ celsistis, ex
scriptura deleta.* Alcor. V. 16. *O professores
scripturæ! quare vestitis veritatem vani-
tate, atque absconditis veritatem, quum scia-
tis? Quod* Gelald. à Maraccio p. 122. ci-
tatus, de sacra scripturæ interpretatur cor-
ruptione, qua veritatem abscondant, subtra-
hendo vaticinia, quæ in illa de Muhammedo
extitorint. Jactata hæc ab eo est corruptio,
ob tres potissimum causas, multitudinem hæ-
reticorum, erasas prædictiones, quæ de se
egerint, inserta loca de morte Christi, & alia
quædam

quædam dogmata. Inprimis eam tribuit Judæis malitiam, vt verba Dei immutauerint, ac eorum occultauerint partem. *Ex illis, ait, qui Iudæi sunt, quidam verba mutarunt, atque deleuerunt ex locis suis.* Item alio loco: *cupitisne, vt illi vobis fidem habeant, cum nonnulli ipforum verba Dei audiuerint, eaque, abs se licet probe intellecta, mutauerint.* Alcor. IV. 44. Sed ipse suam infregit calumniam Muhammedus, quod passim cõdices sacros veteris & noui fœderis tam impense adfœclis, quam alcoranum, commendauit. Sur. II. 4. 5. III. 3. 83. 119. IV. 135. 162. Digna etiam est, quæ legatur, hujus criminationis a Michaele Nau, & Maraccio instituta refutatio: ab illo, in scriptione, cuius titulus est, *religio christiana, contra alcoranum per alcoranum pacifice defensã & probata;* (*) ab hoc, in prodromi, alcorani refutationi præmissi, parte prima, & in ipsa refut. Sur. II. 13. Thesaur. theol. philol. to. II. in indice, sub vocibus, Mahumed & Turci. Crenius de re litter. 183. Baile dict. sub voce, Mahomet. 491. Rerum anglicarum scriptores post Bedam præcipui, in indice, sub voce, Mahomet.

Museus, Jo. in quæstionibus theologicis de syncretismo & scriptura sacra. 1679. 315.

Nicolai,

(*) *Lutet. Paris, 1680.*

8 COMMENT. DE SCEPTICISMO &c.

Nicolai, M. N, Schomeri colleg. controu. 26. *Odo*, abbas cluniacensis, in tr. quod b. Martinus par dicitur apostolis, cap. 5. in magna biblioth. patrum, Paris. to. 7. 646. statuit: dubitationem piam de occultis meliorem esse, quam litigiosam de incertis contentionem.

Olinetanus, Petrus Robertus, qui primus Gallice reddidit codicem sacrum, eandem de hebræorum punctis sententiam habuisse dicitur, quam postea Ludouicus Cappellus vulgavit. Rich. Simon hist. crit. du V. T. 478. a.

Origenes. Epist. ad Africanum, de hist. Susannæ: item homil. XII. in Jeremiam. *Mosheimii* disp. de turbata per recentiores Platonicos ecclesia. 68. 74. 75. De adsumta a filio Dei humana natura dicitur, profitetur: *se ea magis, quæ suspicetur, quam quæ estimare ausit, in medium esse allaturum.* Huetius in Origenianis, 189. Scribit quoque in tract. in Matth. *se dissonantia veteris testamenti potuisse conciliare, facto iudicio e variis editionibus: at non sic in nouo, sine periculo.*

Osiander. bibl. polygl. angl. proleg. 38. col. 2.

Otho. Petzius in thesauro anecdot. to. 3. part. 2. p. 171. fin. 173. 266. fin.

* (o) *

*

Bd 1216.

S 8

A. C.

